

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Квасницька Раїса Степанівна,

д.е.н., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Хмельницького національного університету

Мазур Тетяна Анатоліївна,

студентка

Хмельницького національного університету

В сучасних умовах розвитку економіки в Україні спостерігається певний дисбаланс в наявності фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання та потребах у них. Зрозуміло, що нестача фінансових ресурсів негативно впливає на господарську діяльність підприємств, спричиняє виникнення та зростання заборгованостей перед суб'єктами господарювання, по оплаті праці та сплаті податків. При цьому зменшуються можливості фінансування подальшого розвитку підприємств, скорочуються надходження до бюджету. За цих обставин важливого значення набуває забезпечення нормального здійснення господарської діяльності підприємств відповідним обсягом як власних, так і запозичених фінансових ресурсів.

У сучасних трактуваннях суті фінансових ресурсів виділяються певні специфічні ознаки, які дозволяють виділити їх як економічну категорію. Так, на наше переконання, фінансові ресурси є грошовими доходами та надходженнями, що знаходяться в розпорядженні суб'єкта господарювання та призначені для виконання фінансових зобов'язань, фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних з розширенням виробництва і економічним стимулюванням працюючих на підприємстві. Фактично кожен господарюючий суб'єкт залучає фінансові ресурси, використовуючи для цього різні джерела фінансування, які ними обираються самостійно, але кожне джерело має певні функціональні особливості, а тому, вони по-різному впливають на середовище підприємства.

Найчастіше фінансові ресурси підприємств за джерелами їх формування поділяють на власні, запозичені та залучені. Так, до джерел формування власних фінансових ресурсів належать: статутний капітал (фонд), амортизаційні відрахування, валовий дохід та прибуток, тобто це всі грошові кошти на рахунках та у касі, які належать підприємству. Вони характеризуються: простотою і швидкістю залучення; більш високою здатністю генерувати прибуток; забезпеченням фінансової стійкості розвитку підприємства, а отже, зниженням ризику банкрутства; збереженням повного управління і контролю з боку первинних засновників. Водночас, обсяги власних фінансових ресурсів є обмеженими, оскільки залежать від фінансових можливостей засновників та ефективності діяльності за попередній період. Збільшення ж розміру власних фінансових ресурсів, на відміну від позикових, дає стримуючий ефект щодо зростання рентабельності власних коштів.

Запозичені джерела формування фінансових ресурсів підприємства уособлюються в отриманих на фінансовому ринку короткострокових і довгострокових кредитах. Поряд із можливістю необмеженого доступу до кредитних коштів, що розглядається як позитивна сторона формування запозичених фінансових ресурсів, умови їх отримання можуть бути досить обтяжливими для підприємств, що зменшує інтерес до запозичення коштів такого роду. Також слід зауважити, що використання запозичених фінансових ресурсів впливає на зниження показників фінансової стійкості підприємства. Це, у свою чергу, підвищує ризик неспроможності підприємства, може спричинити неповернення залучених коштів та виникнення труднощів при розрахунках з кредиторами. До того ж, залучення запозичених коштів в діяльності підприємства за сучасних умов господарювання не завжди є вигідним (високі кредитні ставки, малі строки надання кредитів тощо), оскільки невдале їх використання може не принести не тільки бажаного результату, а й спричинити банкрутство.

Залучені джерела формування фінансових ресурсів підприємства за характером використання є подібними до власних джерел, оскільки після

надходження вони переходять у повне розпорядження підприємства. Разом із тим, існують певні обмеження у їх використанні, як за цільовим призначенням, так і за короткостроковістю їх функціонування на підприємстві.

Обсяг виробництва, його ефективність зумовлюють розмір, склад та структуру фінансових ресурсів підприємства. Так, підвищення частки власних коштів позитивно впливає на діяльність підприємств. Висока частка залучених коштів ускладнює діяльність підприємства та потребує додаткових витрат на сплату відсотків за банківські кредити, дивідендів на акції, доходів на облігації, зменшує ліквідність балансу підприємства. Тому в кожному конкретному випадку необхідно детально продумати доцільність залучення додаткових фінансових ресурсів. До створення підприємства засновники визначають необхідний розмір фінансових ресурсів, який обмежується: видом фінансово-господарської діяльності та обсягом виробництва і продажу; законодавчо зафіксованим мінімальним розміром статутного фонду [1].

Розглядаючи структуру фінансових ресурсів вітчизняних підприємств (табл.1), можна відмітити, що за питомою вагою запозичені фінансові ресурси протягом 2013-2017 рр. є превалюючими в загальному обсязі фінансових ресурсів. При цьому спостерігається тенденція зростання частки саме короткострокових фінансових ресурсів, яка за аналізований період зростає більше ніж на 10%. Вартим уваги є позитивна тенденція зростання загальної величини фінансових ресурсів підприємств України, яка у 2017 році порівняно із 2013 роком збільшилась на 4246769,2 млн грн або на 74,34%.

На формування та використання фінансових ресурсів підприємств впливають різноманітні чинники, які, по відношенню до суб'єктів господарської діяльності, доцільно поділяти на внутрішні (несистематичні) - пов'язані безпосередньо з діяльністю окремого підприємства та зовнішні (систематичні) – не пов'язані з діяльністю окремого підприємства [2].

До внутрішніх чинників варто віднести:

- рівень досконалості фінансової структури підприємства (деталізація фінансових завдань);

- якість організації управління фінансовими ресурсами;
- налагодження роботи з посередницькими організаціями, забезпечення зв'язку збутової стратегії із виробничою; позиціонування, вибір сегментів ринку згідно виробничих можливостей;
- якість фінансового, управлінського та податкового обліку;
- цінова політика;
- ефективність функціонування виробництва та узгодження його із фінансовим планом підприємства;
- кваліфікація персоналу тощо.

Таблиця 1- Структура фінансових ресурсів підприємств України у 2013-2017 роках*

Показники	31.12.2013р.	31.12.2014р.	31.12.2015р.	31.12.2016р.	31.12. 2017
Власні фінансові ресурси, млн грн	1950374,9	1480658,0	2288741,4	2445803,7	2458527,6
Питома вага,%	34,14	24,7	29,18	24,48	24,69
Запозичені фінансові ресурси, млн грн	3761899,9	4513607,6	5555256,9	7543559,3	7500516,4
Питома вага,%	65,86	75,3	70,82	75,52	75,31
в т.ч.:					
- довгострокові запозичені фінансові ресурси, млн грн	1072561,7	1362354,6	1639905,6	1696870,6	1730977,4
Питома вага,%	18,78	22,73	20,91	16,99	17,38
- поточні запозичені фінансові ресурси, млн грн	2689338,2	3151253,0	3915351,3	5846688,7	5769539
Питома вага,%	47,08	52,57	49,92	58,53	57,93
Всього фінансових ресурсів млн грн/ %	5712274,8	5994265,6	7843998,3	9989363	9959044
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

*Складено за дані джерела [3]

До складу зовнішніх чинників входять:

- політична ситуація в країні;
- стан розвитку фінансового ринку та економіки загалом;
- стан та перспективи розвитку ринку збуту продукції;

- ціни на ресурси;
- інфляційні процеси тощо.

Зазначені чинники мають вплив на формування та використання фінансових ресурсів через регулювання структури та потужності різноманітних фінансових джерел. Так зменшення собівартості за умов стабільності інших факторів виробництва та реалізації продукції призведе до зростання прибутку підприємства і, як наслідок, до збільшення обсягу фінансових ресурсів загалом.

Отже, при формуванні фінансових ресурсів підприємств важливу роль відіграє їхня збалансованість та визначення оптимальної структури їхніх джерел. Їх структура постійно змінюється під впливом різноманітних факторів, а саме зростання питомої ваги коштів залучених із зовнішніх джерел, і в першу чергу, частки кредиторської заборгованості, яка спричиняє систему не платежів та приводить до зниження інвестиційних можливостей підприємницьких структур. Підприємствам, слід уникати як неконтрольованої кредиторської заборгованості, що призводить до погіршення платоспроможності підприємств, так і надлишкових власних фінансових ресурсів, що можуть сповільнювати виробничий розвиток через надмірне резервування накопичень і відволікання їх із виробничого процесу.

Список використаних джерел:

1. Волк І. Ф. Фінансові ресурси підприємства: економічна сутність та ефективність управління / І. Ф Волк// Держава і регіони. – 2006. – №6 – С.339-342.

2. Рубаха М. В. Методи мобілізації фінансових ресурсів суб'єктами господарювання на фінансовому ринку України /М. В. Рубаха // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2011. – Вип. 7. – Т. 1. – С. 122-130.

3. Показники балансу підприємств за видами економічної діяльності у 2013-2017 роках. – Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/fin/sbp/sbp_u/arh_sbp2016_u.htm.